

RESPUBLIKOS PREZIDENTO
VALDO ADAMKAUS

METINIS
PRANEŠIMAS

2009

GERBIAMIEJI
LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PIRMININKE,
SEIMO NARIAI,
LIETUVOS PILIEČIAI,

Paskutinį kartą savo metiniu pranešimu kreipiuosi į Lietuvos žmones ir Lietuvos parlamentą. Kitais metais šią konstitucinę pareigą atliks jau kitas valstybės vadovas, laikydamasis savo nuostatų ir vertybių hierarchijos, iš savo pozicijų žvelgdamas į įvairių Lietuvos gyvenimo sričių dabartį ir ateitį. Mano mintis apie šalies iššūkius ir galimybes juos įveikti Lietuvos žmonės jau ne kartą girdėjo.

Man teko didelė garbė ir atsakomybė dvi kadencijas – dešimt metų – tautos valia būti laisvos demokratinės Lietuvos prezidentu. Tai – daugiau nei pusė dvidešimtuosius metus skaičiuojančios vėl atkurtos mūsų nepriklausomos valstybės istorijos. Visą šį laiką kalbėjau ir dirbau kaip liepė širdis, vadovaudamasis Konstitucijos normomis ir savo įsitikinimais, siekdamas Tėvynės gerovės.

Šią kadenciją taip pat esu ne kartą išdėstęs savo požiūrį į svarbiausius mūsų šalies visuomenei klausimus. Šiandien pasidalysiu keletu bendresnių minčių apie Lietuvos dabartį ir ateitį bei mus, Lietuvos tautą, einančią savosios istorijos keliu.

Šiomet švenčiame Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmetį. Tačiau jei paklaustume jos piliečių, koks įvykis jiems svarbiausias, manau, daugelis atsakytų, kad šalies tūkstantmetį gožia sunkmečio rūpesčiai. Toks išskirtinio jubiliejaus ir mus ištikusio nuosmukio sutapimas – išraiškingas nuolat mus lydinčio dvilypumo simbolis. Šalia laimėjimų – nuolatinės abejonės ir nepasitikėjimas, šalia akivaizdžios pažangos – jausmas, kad padaryta per mažai, šalia kalbų apie viltį ir lūkesčius – nerimas dėl ateities. Kartu su Lietuva ieškoju ir ieškau atsakymo į klausimą, kodėl taip yra. Kur tokios nevisavertės mūsų visuomenės savijautos šaknys?

Didžiausiu praradimu laikau tai, kad Lietuvoje nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo, deja, nesusikūrė, nesubrendo atvira pilietinė visuomenė, paremta socialine partneryste. Mums nepavyko išlaikyti žmonių bendrystės ir atsakomybės jausmo, kuris Atgimimo metais įkvėpė ir suteikė jiems jėgų atkurti Lietuvą. Todėl kiekvienas pilietis turi sau atsakyti į klausimą, kiek sąžiningai prisidėjo ir prisideda prie Tėvynės gerovės.

Bet pirmiausiai mes – politikai, viešojo gyvenimo dalyviai, turime prisiimti savąją atsakomybės dalį už tai, ko nepadarėme ir

nedarome. Privalome pripažinti, kad nesugebame sutelkti žmonių bendriems tikslams, kad rodome tokius elgesio ir veiklos pavyzdžius, dėl kurių turėtų būti mažų mažiausiai gėda. Pagaliau, gąsdindami žmones esama sunkia ir gresiančia dar sunkesne padėtimi, ignoruojame pasaulio raidos istoriją ir patirtį. O ta patirtis liudija, kad kiekviena krizė, pasirinkus protingą veiklos kryptį, gali tapti drąsaus mąstymo ir perspektyvios veiklos atskaitos tašku. Todėl neabejoju, kad dabartinis sunkmetis teikia politikams galimybę įgyvendinti tai, apie ką jie tiek daug yra kalbėję. Įvykdyti seniai pribrendusį proveržį ir pradėti veikti taip, kad žodžiai nebesiskirtų nuo darbų. Pirmuoju tokių permainų ženklų galėtų tapti reali aukštojo mokslo sistemos pertvarka.

Lietuvoje pasaulinė krizė ne sukėlė, o tik išryškino įsisenėjusią problemą, apkartinusią visą Nepriklausomybės dvidešimtmetį. Jos kilmė aiški ir akivaizdi: bendromis vertybėmis grįsto mąstymo ir veiklos stoka. Paprasčiau tariant – **moralės nuvertinimas, nustūmimas į gyvenimo paraštes.**

Sunkmečio akivaizdoje galime rinktis skirtingus kelius. Vienas jų – didžiąją kaltę versti išoriniams, nuo mūsų beveik nepriklausomiems veiksniams ir teigti, kad mus ištikę sunkumai – tik globalių ekonominių ir finansinių problemų aidas. Iš dalies taip. Tačiau jei būtume padarę viską, kas priklauso nuo mūsų, jei būtume tvarkęsi atsakingai, susidoroti su pasauliniais iššūkiais būtų daug paprasčiau. Jeigu savo nesėkmių priežasčių ieškosime tik pasaulinio nuosmukio

verpetuose, vadinasi, toliau ignoruosime realybę, apgaudinėsime save ir vėl darysime tą pačią klaidą, už kurią brangiai mokame šiandien ir galime dar brangiau sumokėti ateityje.

Nepagrįstai menkinant, juo labiau juodinant savo tautą ir valstybę, Lietuvai daroma milžiniška žala. Taip elgtis yra nedora. Tačiau tokia pat nedovanotina klaida yra pulti į kitą kraštutinumą ir sąmoningai neigti realias problemas, kylančias grėsmes ir negeroves. Pasiduoti lengvo gyvenimo iliuzijoms skatino ir jas ypač stiprino neabejotini istoriniai laimėjimai. Atgavusi nepriklausomybę, Lietuva ne tik susigrąžino teisėtą istorinę vietą suverenių pasaulio valstybių bendrijoje. Tapusi Europos Sąjungos ir NATO nare, mūsų šalis susigrąžino prievarta atimtą civilizacinį ir kultūrinį tapatumą, sustiprino visuomenės gerovės ir saugumo pamatus. Ši sėkmė – vienas didžiausių proveržių tautos ir valstybės istorijoje.

Deja, tenka su kartėliu pripažinti, kad tai daugybei žmonių susuko galvas. Pernelyg lengvai ir greitai patikėta, kad įstojusi į Europos Sąjungą ir NATO Lietuva atrado saugų uostą nuo visų audrų, kad nuo šiol jos laukia rami ir šviesi ateitis, nuolatinė pažanga. Dėl to prasidėjusio neveiklumo padarinys – užsitęsęs sąstingis. Susitelkę į Europos Sąjungos lėšų dalybas ir patikėję nepaliamu ekonomikos augimu, nesiryžome imtis nuoseklių pertvarkų aukštojo mokslo, sveikatos apsaugos ir teismų sistemose, nesutvarkėme valstybės tarnautojų, o ypač – policijos, priešgaisrinės apsaugos ir kitų statutinių pareigūnų darbo užmokesčio sistemos, nesukaupėme išteklių galimam sunkmečiui.

Apie šalies atsinaujinimui būtinas reformas buvo daug kalbama, neretai net sutirštinant spalvas. Tačiau tos kalbos dažniausiai taip ir likdavo tik kalbomis, virsdavo šūsniais strategijų ir pervarkos projektų. Tie darbai nevirtę šūkiai galiausiai išvargino žmones.

Teisinant valstybės kūrimo klystkelius, ypač dažnai teigiama, esą Lietuvos išgyvenami sunkumai – objektyviai dėsningi ir neišvengiami. Šiame argumente yra tiesos: esminės gyvenimo pertvarkos nebūna greitos ir lengvos. Tačiau ar moralu savo klaidas teisinti tik istorine praeitimi? Ar teisinga, baigiant skaičiuoti antrąjį laisvės dešimtmetį, dėl visko versti kaltę vien nepalankioms istorinėms aplinkybėms? Ar taip nesumenkiname ir nepaneigiame savo laisvo pasirinkimo bei atsakomybės už kuriamą ateitį?

Negi nuo pat Nepriklausomybės atkūrimo pradžios mūsų gyvenimas nepriklausė ir nepriklauso nuo Lietuvos politikų sprendimų? Pavyzdžiui, Lietuvoje nekilnojamasis turtas – žemė – tapo kilnojamuoju turtu, o daugybė žmonių buvo nuskriausti savos valstybės, nes įstatymai leido kitiems, dažniausiai turintiems informacijos ir ryšių valdžioje, geriausiose vietose esančią žemę atimti iš teisėtų savininkų? Ar tikrai vien išorinės jėgos ir istorinis paveldas lėmė, kad, keičiantis visų politinių pakraipų vyriausybėms, per du dešimtmečius nebuvo beveik nieko nuveikta brėžiant gyvybiškai svarbią Lietuvos energetinio saugumo perspektyvą? Panašių klausimų sąrašą būtų galima dar ilgai tęsti. Ar nėra taip, kad tariamomis objektyviomis aplinkybėmis dangstomas egoizmas ir abejingumas žmonių, visuomenės ir valstybės interesams?

Per dvidešimt metų daug kas pasikeitė, tačiau esminės sisteminės valstybės gyvenimo reformos strigo. Teisinantis būtinybe išsaugoti politinį stabilumą tos reformos buvo tik dalinės, todėl pamažu stūmė šalį į sąstingį, trukdė tinkamai pasirengti sunkmečiui. Tačiau vienos ar kitos Vyriausybės ilgaamžiškumas nėra savaiminė vertybė. Kiekviena valdžia reikalinga tiek, kiek gali nuveikti jai galias suteikusių piliečių labui.

Todėl tenka pripažinti, kad prieš kurį laiką pamatę, kad sunkiai suformuota valdančioji mažumos koalicija ir jos Vyriausybė daugiau pastangų skiria ne reformoms, bet išlikimui valdžioje, visi pristigome drąsos imtis ryžtingų veiksmų. Kai kurios Seimo partijos ragino Prezidentą paleisti parlamentą. Aš savo ruožtu laikiausi įstatymų nuostatos, kad tam būtina paties Seimo valia.

Jei būtume anksčiau suformavę stiprią valdančiąją daugumą, nebūtų reikėję taip skubotai, per kelias paras, kurpti mokesčių reformą ir iš naujo formuoti biudžetą. Klaidas vėl taisome paskubomis ir jau su nuostoliais. Tačiau net ištaisę padarytas klaidas, pagaliau turime iš jų ir pasimokyti. Pavyzdžiui, keiskime ydingą praktiką, kai rinkimų į Seimą metais sutampa pačių rinkimų ir kitų metų biudžeto svarytymo bei tvirtinimo laikas. Dėl to iš esmės nespėjama parengti šalies prioritetams pagrįsto ir krašto ekonominę padėtį atitinkančio biudžeto. Šį procesą blaško ir populistinės artėjančių rinkimų nuotaikos.

Gerbiamieji,

Reformos būtinos visoms mūsų gyvenimo sritims, neišskiriant valstybės valdymo. Čia kalbu ne tik apie sistemingą biurokratizmo saulėlydį, kuriam seniai atėjo laikas. Kalbu ir apie politinį šalies valdymą, ryšių tarp piliečių ir jiems atskaitingų politikų stiprinimą. Vienas svarbiausių uždavinių – tobulinti rinkimų įstatymą. Žmonių pasitikėjimą politikais pavyks atkurti tik tada, kai rinkimų kampanijos bus skaidrios ir kai partijos konkuruos idėjomis, o ne rėmėjų pinigais.

Rinkimai Lietuvoje vyksta laikantis visų demokratinių procedūrų, tačiau, kaip rodo apklausos, daugelis piliečių yra nusivylę demokratijos veikimo kokybe, todėl protestuoja nedalyvaudami rinkimuose. Menkas rinkėjų aktyvumas liudija šalies politinės ir partinės sistemos nebrandumą. Bet, užuot šalinus politinio pasyvumo priežastis, patys rinkėjai kaltinami sąmoningumo ir atsakomybės stoka.

Niekam ne paslaptis, kad partijoms stinga vidinės demokratijos. Rinkimų programos ir pažadai dažnai tėra neįpareigojantys šūkių. Todėl neretai lipdomos rinkėjams netikėtos porinkiminės koalicijos, o politiniai ir ekonominiai sprendimai neatitinka skelbtų tikslų. Masinis partinės priklausomybės kaitaliojimas artėjančių rinkimų išvakarėse irgi tapo beveik norma. Visi šie reiškiniai ardo demokratinę visuomenę, kelia piliečių nusivylimą valdžia. Tuo tarpu stiprinant demokratijos pamatus realiai nuveikta nedaug. Apie būtinybę keisti rinkimų tvarką, esmingai padidinant piliečių galimybes dalyvauti politinėje veikloje, net nenorima užsiminti.

Didelį pavojų kelia pernelyg glaudūs politikos ir verslo ryšiai. Akivaizdu, kad šiuos ryšius, ir pirmiausiai – partijų priklausomybę nuo verslo finansinės paramos, būtina kuo skubiau nutraukti. Tačiau įstatymo pataisos, draudžiančios fiziniams ir juridiniams asmenims finansuoti partijų veiklą ir rinkimų kampanijas, dulka Seimo stalčiuose. Todėl turiu dar sykį pakartoti ankstesniame metiniame pranešime pasakytus žodžius: gaila, bet Lietuva dar netapo konsoliduotos ir brandžios demokratijos šalimi, o mūsų politinėje santvarkoje pastebimi nomenklatūrinio–oligarchinio valdymo bruožai. Keisti tokią padėtį – ypač svarbus ir neatidėliotinas artimiausios ateities uždavinys.

Didžiulius išbandymus patiria ir šalies ūkis. Džiaugėmės per du nepriklausomybės dešimtmečius sukūrę gerai veikiančią ir sparčiai stiprėjančią rinkos ekonomiką, vadinome save vienu iš Baltijos tigrų. Iš tiesų, džiaugtis yra kuo. Palyginus net pesimistiškiausias šių metų prognozes su mūsų ekonomikos būkle prieš du dešimtmečius, pažanga akivaizdi. Tačiau jei ne tik vertinsime bendras tendencijas, bet ir įsigilinsime į rinkos kūrimo istoriją, iškils daug iki šiol neatsakytų klausimų, pavyzdžiui, ar pakankamai erdvės sukūreime privačiai iniciatyvai ir laisvai konkurencijai. Tenka pripažinti, kad Lietuvos verslas kūrėsi ne vien sąžiningos konkurencijos keliu, kad klestinčiais verslininkais tapo ne vien gabūs ir iniciatyvūs žmonės.

Ne vienam verslininkui politinis užnugaris tapo kone gyvybiškai svarbia išlikimo sąlyga. Šiandien verslo ir politikos suaugimas kai kuriose srityse yra faktas, o dalis ekonomikos, nors ir remiasi privačia

nuosavybe, neišsiverčia be valstybės biudžeto dotacijų. Verslo ryšiai su politikais, pertekliniai administraciniai suvaržymai riboja konkurenciją. Nusilpusi mūsų ekonomika tik atskleidė ir išryškino šias ydas.

Pripažindami šią nemalonią tiesą, turime ryžtingai žengti sklandžiai veikiančių rinkos santykių plėtojimo keliu. Kalbos apie rinkos trūkumus ir vadinamąją pasaulinio kapitalizmo krizę neturėtų klaidinti, esą jau atrasti nauji receptai nuo nesąžiningumo ar kitų žmogiškųjų ydų, ardančių bet kokią sistemą. Tačiau ar ne rinkoje nesąžiningumas turi mažiausiai galimybių likti nenubaustas? Nes čia veikia konkurencija, darbo rezultatus lemia aiškiai apibrėžtos ir ginamos privačios nuosavybės teisės, gebėjimai ir kūrybingumas, o ne ryšiai ir pažintys.

Šiandien pasaulyje matome intensyvias ekonomikos gaivinimo būdų paieškas. Tai greičiausiai atskleis naujas ekonomikos regulavimo, valstybės dalyvavimo kai kuriose ekonomikos srityse formas, suaktyvins šalių bendradarbiavimą. Tačiau tikiu, kad ir ateityje išliks gyvybingumą įrodę esminiai rinkos principai, suteikę galimybę milijonams pasaulio žmonių išbristi iš skurdo, realizuoti savo kūrybos ir verslumo galias, geriau tenkinti žmonių poreikius ir tausoti mūsų aplinką. Tikiu, kad nesusiviliosime lengvais sprendimais, kad sugebėsime suderinti politinį poreikį veikti ir atidžią ekonominio nuosmukio priežasčių analizę, kad būsime dėmesingi istorijai ir kitų šalių patirčiai, kad neprarasime tvirto tikėjimo laisvu, atsakingu ir moraliu savo ir visų žmonių pasirinkimu.

Ar ankstesnė mūsų pačių ir kitų šalių patirtis nerodo, kad būtent **moralės stoka** tampa didžiausia problema, įsigalinčia politikos centruose, darančiuose didelę įtaką visų žmonių gyvenimui, išteklių pasiskirstymui? Toji moralės stoka nepalieka vietos solidarumui, žmogiškai atjautai dėl kitų vargo ir skurdo. Tarsi pamirštama, kad morali laikysena neatsiejama nuo laisvės ir atsakomybės, nuo bendruomeniškumo. Sena tiesa, kad svarbiausia skurdo priežastis – ne ekonominis šalies atsilikimas, o paprasčiausio žmogiškumo ir solidarumo stoka.

Tokios moralios politikos stygius persmelkia visas mūsų gyvenimo sritis, sukuria daugiausiai problemų. **Akivaizdus moralės nuvertinimas yra ir viena svarbiausių dabartinio nuosmukio priežasčių.** Kol tai nebus suvokta ir pripažinta, kol toliau bus manoma ir kalbama, kad svarbiausios Lietuvos problemos yra ekonominės ar technologinės, tol valstybėje niekas iš esmės nepasikeis. Tik moralinis apsivalymas ir moralinis atgimimas gali padėti Lietuvai įveikti ir ekonominę, ir vertybinę krizę, laiduoti žmonių gerovę ir šviesesnę ateitį. Kito kelio nėra. Ignoruodama moralios politikos svarbą, Lietuva jau moka didžiausiu turtu – emigravusiais savo žmonėmis, didėjančia socialine įtampa ir visuomenės susipriešinimu. Valdžia neturi arogantiškai ignoruoti šių visuomenę skaldančių simptomų.

Pabrėžiu: demokratinėje valstybėje valdžia negali ieškoti išeities bandydama riboti konstitucines piliečių laisves ir teises. Išeitis – apriboti savo pačios galias, išlaisvinant verslą ir žmonių iniciatyvą

iš biurokratinių varžtų, numalšinti politikų ir valdininkų apetitą naudotis nepelnytomis privilegijomis.

Moralinį nuosmukį atspindi ir tai, kad iki šiol nesugebame įtvirtinti fundamentalaus demokratinės ir teisinės valstybės principo – teisminės valdžios autoriteto. Viešojoje erdvėje toleruojama nepagarba teismų nepriklausomumui, pažeidžiant Konstituciją, nesilaikant galiojančių įstatymų norima daryti jiems įtaką. Seimas naujuoju įstatymu įgyvendino mano pateiktus siūlymus reformuoti teismų sistemą – padaryti ją atviresnę ir skaidresnę, į teisėjų atranką įtraukti visuomenės atstovus. Tačiau iš esmės pakeisti padėtį kliudo nesusikalbėjimas: Seimo atsakas į Prezidento siūlymus tik kelia abejonių, ar politikai nesiekia daryti įtakos teismams. Būtina įveikti tokią pagundą, vedančią į teisinės valstybės eroziją, ir leisti teismų sistemai veikti įstatymo numatytu keliu. Tai – gyvybinis Lietuvos interesas.

Vadovaudamasi Lietuvos nacionaliniais interesais, mūsų valstybė užsienio politikoje įveikė daug sunkesnių iššūkių ir aukščiausiu balu išlaikė moralumo, ištikimybės vertybėms egzaminą.

Pernai tarptautinės bendruomenės pasitikėjimą Jungtinių Tautų principais ir vertybėmis paremta pasaulio tvarka sukretė agresija prieš mažą Europos šalį. Lietuvos visuomenę giliai sujaudino pamatinių tarptautinės teisės principų – valstybės suvereniteto, šalies teritorinio vientisumo, žmogaus teisių pažeidimai. Lietuvos diplomatija neliko nuošalyje nuo Gruzijos įvykių. Esu tikras, kad mūsų tauta,

žinanti laisvės kainą, supranta, jog tik demokratiniais principais grįsta užsienio politika tarnauja laisvei ir žmonėms.

Šiandien, kai galime naudotis visavertės narystės transatlanti-
nėje sąjungoje privalumais, turime prisiimti moralinę pareigą padėti
tautoms, siekiančioms tokios pat perspektyvos.

Aktyvumas, profesionalumas, gebėjimas ieškoti sąjungininkų ir
partnerių leido Lietuvai pasiekti konkrečių rezultatų. Pirmą kartą Euro-
pos politikoje mūsų diplomatija svariai prisidėjo tobulinant Europos
Sąjungos derybų mandatą dėl naujos sutarties su mūsų kaimyne Rusija.

Lietuvos veikla sulaukė aiškaus ne tik artimųjų kaimynių – Lat-
vijos, Estijos, Lenkijos, bet ir kai kurių Skandinavijos šalių pritarimo.
Nuoseklumas ginant nacionalinius interesus padėjo Europos part-
neriams geriau suprasti mums svarbius Europos Sąjungos ir Rusijos
dialogo aspektus, pasiekti solidarų europinį susitarimą.

Keista, tačiau tokia Lietuvos laikysena sukėlė diskusijas namuo-
se: ar mūsų užsienio politika nėra pernelyg idealistinė? Gal geriau
Lietuvai „neišsišokti“, patylėti ar tiesiog pasirinkti patogesnę kelią,
žadantį geriau patenkinti materialius siekius?

Diskusijos dėl užsienio politikos, be abejo, reikalingos. Tačiau
svarbu, kad jos esminio kurso nekoreguotume pagal kylančias ar
krentančias dujų ir naftos kainas, tranzitinių krovinių srautų pokyčius.

Tik sąžiningi, aiškiais taisyklėmis, abipusiai naudingais sutarimais ir abipuse pagarba paremti valstybių santykiai yra stabilaus ekonominio bendradarbiavimo pagrindas. Būtent tokį kaimynišką bendradarbiavimą siūliau ir Rusijai nuo pat savo kaip Prezidento kadencijos pradžios. Tai nekintama mūsų politikos nuostata, padėjusi sureguliuoti daugelį sudėtingų, kartais – net unikalių diplomatijos istorijos klausimų. Pavyzdžiui, susitarti dėl valstybių sienų, sklandaus keleivių, krovinių ir net karinio tranzito per Lietuvą į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį. Turime galimybių kartu su savo partneriais Europoje pasinaudoti šiuo mūsų potencialu.

Jei Lietuvos užsienio politika atsitrauktų nuo ilgalaikių tikslų ir pamatinių vertybių, išduotume Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios aktų idealus. O nustojus jais tikėti ir pavargus dėl jų kovoti, suvešės vienadienis materializmas, nustelbiantis valstybės strateginius tikslus.

Džiaugiuosi, kad Lietuva išvengė šio klystkelio ir tvirtai gynė laisvę, demokratiją, solidarumą. Tai – fundamentalūs ir ilgalaikiai siekiai, kuriais gyvena Europa, kurių pagrindu formuojama ne vien Lietuvos, bet ir Europos Sąjungos aktyvi Rytų politika. Šios politikos doktrinos pagrindus kuria Lietuva su strategine partnere Lenkija ir kitomis regiono sąjungininkėmis, remiančiomis demokratijos, reformų ir stabilumo erdvės plėtrą į Rytus.

Puikiai suprantame ir naujus saugumo iššūkius, iškylančius Europos Sąjungai ir NATO XXI amžiuje. Tai – energetikos, kibernetinio

saugumo ir kiti klausimai, tiesiogiai darantys įtaką kiekvieno Lietuvos piliečio saugumui ir gerovei. Būdama energetinė Europos sala, Lietuva nuolat pabrėždavo bendros išorinės Europos Sąjungos energetikos politikos svarbą, aktyviai siekė europinio solidarumo ir dėmesio šiai regiono problemai. Europos valstybių vadovai, anksčiau ro-dę tik santūrų dėmesį, neseniai vieningai pritarė Baltijos jungčių pla-nui, skirdami jam ne tik politinę, bet ir finansinę paramą. Tačiau noriu pabrėžti – to nepakaks, jei patys nesutelksime politinės valios ir nepadarysime būtinų namų darbų tam, kad pasistatytume naują atominę jėgainę ir elektros jungtimis pasiektume Vakarų energetinius tinklus.

Suprantama, ne visos Lietuvos pastangos davė tai, ko siekėme. Tačiau Europos partneriams Lietuvos nuomonė yra svarbi, jos paisoma ir į ją įsiklausoma. Todėl įvertindami savo išteklius, Europos Sąjungos politikoje turime toliau ieškoti būdų, kurie leistų įsitvirtinti bendroje Europos energetikos architektūroje, atvertų kelią į euro erdvę. Mūsų nacionalinis interesas – remti ir drąsinti Ukrainos, Moldovos, Kaukazo šalių ir Baltarusijos tautas, norinčias eiti demokratinės raidos keliu. Aktyvus dialogas leistų Lietuvai geriausiai atlikti savo, kaip tranzito valstybės, o kartu ir Vakarų demokratijų geopolitinių vartų, misiją.

Šiandien nė viena valstybė pavieniui negali įveikti tarptautinio terorizmo, narkotikų plitimo, ekonominės krizės grėsmių, todėl nuolat iškyla solidarumo svarba. Bendrų pasaulinių grėsmių suvokimas įpareigoja tęsti prasmingą misiją Afganistane, nors ją ir aptemdė

skaudi mūsų kario žūtis. Plėtodami išskirtinę strateginę partnerystę su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, aktyviai prisidėdami prie pasaulinių ir regioninių tarptautinių organizacijų veiklos, mažiname rizikas, nuo kurių neįmanoma atsitverti valstybės sienomis.

Remdamiesi istoriniu paveldu ir kartu tiksliai įvertindami šių dienų realijas, turime stiprinti intensyvią ir atvirą partnerystę su Lenkija, išsiplėtusioje Europos Sąjungoje atnaujinti dialogą su Vyšegrado šalimis, toliau aktyviai bendradarbiauti su mus daug metų rėmusiomis Skandinavijos valstybėmis. Investicijos į kultūrinius mainus, apimančius kuo platesnius tiesioginius žmonių ryšius, keitimąsi patirtimi – tai, ką nuolat raginau plėtoti – sukuria palankų dvasinės bendrystės lauką.

Plėtodama kaimyniškus ryšius ir veikdama regione tarp Baltijos ir Juodosios jūrų, Lietuva įgijo nemenką įdirbį, todėl neturėtume nuvertinti savo šiandieninių ir istorine patirtimi paremtų siekių **įsitvirtinti Europos politikos žemėlapyje kaip tam tikro regiono centras.**

Istorinė patirtis ir ryšiai yra svarbūs plėtojant modernią Lietuvos užsienio politiką. Mes galime Lietuvos nacionalinius interesus – dvasinę, intelektinę, kultūrinę ir ekonominę Lietuvos žmonių bei jos kaimynų gerovę – realizuoti Europos politikos, transatlantinio dialogo ir Rytų politikos sankirtoje. Lietuva gali ir turi solidžiai, argumentuotai veikti, siekdama atskleisti savo tautos kūrybines galias regiono, Europos ir pasaulio politikoje.

Šiandien pasaulis vaduojasi iš ekonominės ir finansinės krizės, ieško būdų, kaip sustiprinti ekonomiką ir atgaivinti pasitikėjimą. Tam reikia veikti atvirai ir solidariai, nepasiduoti naujo nacionalinio protekcionizmo pagundoms. Čia didelėms ir mažoms valstybėms tenka vienoda atsakomybė. Tikiu, kad telkiantys nacionaliniai tikslai nubrėš aiškias Lietuvos užsienio politikos ir diplomatijos gaires.

Gerbiamieji,

Nors ne kartą buvau kritikuotas už idealizmą, neva svetimą dabarties gyvenimui, lieku ištikimas toms pačioms vertybėms ir idealams – laisvei, demokratijai, pagarbai žmogui. Tik moralinės vertybės, bendri siekiai padės nepasiklysti ir rasti kelią iš sunkmečio labirinto.

Tenkindamiesi vien trumpalaikė nauda, grimzdami į politines intrigas vardan valdžios ir galios, prarandame gebėjimus susirungti su tikromis epochos problemomis. Geriausia strategija, vedanti iš sumaišties – vertybėmis ir idealais grįsti tikslai, idėjomis ir principais paremtas praktinis veikimas. Pastaruosius metus žodis „vertybės“ dažnai linksniuojamas. Tačiau tam, kad žodis taptų kūnu, reikia ne filosofinės išmonės, o politinės valios.

Per savo gyvenimo ir politinės karjeros dešimtmečius ne kartą mačiau, kaip Vakaruose buvo ieškoma būdų įveikti nuosmukį. Įsitikinau, kad norint išbristi iš krizės ir atsinaujinti, svarbu ne tik pinigų

taupymas ir racionalus jų naudojimas. Daug svarbiau – naujos idėjos, naujos pastangos dvasiškai atsitiesti, naujas pasitikėjimą ir santalką skatinantis susikalbėjimo ir veiklos būdas. Žinojimas, kas mums svarbiausia dabartyje ir ilgalaikėje perspektyvoje, turėtų virsti kasdieniais politiniais sprendimais. O tai įmanoma tik turint aiškiai suvoktus principus ir prioritetus.

Įkvėpimo šaltinių nereikia toli ieškoti – jie glūdi kiekviename iš mūsų. Tai – dar Sąjūdžio laikais iškelta nepriklausomos, teisingos ir garbingos valstybės sukūrimo idėja. Ta idėja vedė į laisvę, kai reikėjo tikro ryžto ir pasiaukojimo.

Jokie sunkumai neprivers manęs suabejoti liberaliosios demokratijos vertybėmis. Sunkmetis visada didina socialinę įtampą, didina ir pagundas imtis supaprastintų veiksmų, skatina autoritarinių, diktatūrinių idėjų daigus. Tačiau tikiu: **tik laisvė, įvairovė, padoraus veikimo taisyklės, individualios kūrybingos asmenybės galios yra svarbiausia Lietuvos sėkmės prielaida.** Todėl nepaliaukime tikėti žmogumi, savo tautos jėgomis, laisvės ir lietuviybės prasme, kaip pagrindine mūsų valstybės kūrimo medžiaga. Dirbkime Tėvynei drauge – neskirstydami tautos į savus ir svetimus, išrinktuosius, gyvenimo eilinius ar atstumtuosius.

Idealų vedama ir vienijama Lietuva pasiekė savo didžiausius tikslus, dabar privalome įveikti naujus iššūkius, rašydami naują Lietuvos istorijos puslapį. Tuos įrašus skaitysiančios ateities Lietuvos

kartos mums atleis už klaidas, bet neatleis už melą. Todėl išdrįskime būti sąžiningi valstybei, vieni kitiems, patys sau. Rašykime istoriją tiesos ir atvirumo, moralės ir pasitikėjimo kalba. Rašykime dabar, nelaukdami kitos dienos. Dirbkime „vardan tos Lietuvos“.

Dėkoju Jums, Lietuvos žmonės, už tai, kad visus savo tarnybos Jums metus jaučiau Jūsų pasitikėjimą ir paramą. Esu ir būsiu kartu su Jumis.

Ačiū už dėmesį.
